

Consideracions ètiques entorn de la interrupció de la gestació

Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona

Comissió Deontològica

Barcelona, maig de 2009

COL·LEGI OFICIAL
INFERMERIA
DE BARCELONA



© Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona

Membres de la Comissió Deontològica en el moment de l'elaboració del document:

Ester Busquets Alibés, Montserrat Busquets Surribas, Núria Cuxart Ainaud, Maria Gasull Vilella, Joan Lizarralde Banti, Josep París Giménez, Isabel Pera Fàbregas i Carme Royo Castillón.

ISBN 978-84-694-0142-2

Consideracions ètiques entorn de la interrupció de la gestació

La interrupció de la gestació (IG) ha estat, al llarg de la història, una qüestió controvertida, i encara avui continua essent-ho. En les societats occidentals del benestar ha crescut significativament l'acceptació de la IG, però en una societat plural com la nostra també és molt difícil arribar a un consens en qüestions ètiques com aquesta. Tanmateix les societats democràtiques i plurals donen sortida a aquests problemes a través de l'aprovació de normatives jurídiques.

La regulació jurídica a Espanya sobre la IG la trobem en la Llei orgànica 9/1985, de 5 de juliol, de despenalització de l'avortament en determinats supòsits, que actualment està en procés de modificació. Aquest document parla de l'actuació de la infermera¹, especialment quan és llevadora, circumscrit en el marc d'aquesta llei.

S'utilitza el terme interrupció de la gestació seguint les directrius de l'*Informe sobre la interrupció de la gestació* del Comitè Consultiu de Bioètica de Catalunya pel fet de ser una formulació neutra i que engloba qualsevol interrupció de la gestació com per exemple les produïdes espontàniament. Els altres termes emprats fins ara com avortament, interrupció voluntària de l'embaràs o interrupció legal de l'embaràs poden crear confusió. Com podem veure l'avortament, segons la definició de l'OMS, es refereix a la finalització de la gestació després que hi hagi viabilitat fetal. La interrupció voluntària de l'embaràs sembla que només es refereixi a les interrupcions en què hi ha un dany fetal, i el d'interrupció legal de embaràs pot donar a entendre que hi ha interrupcions legals i d'altres que no ho són tant.

La interrupció de la gestació: la responsabilitat de la infermera

La despenalització legal per a practicar interrupcions de la gestació en determinats supòsits implica la participació de la infermera durant el seu procés (abans, durant i després de la interrupció). Per això, és important que la infermera sàpiga com ha d'actuar quan atén una dona que, exercint la seva autonomia i consciència, desitja posar fi al seu embaràs.

- **Ajudar en la presa de decisions:** quan una dona es planteja posar fi al seu embaràs generalment afloren moltes preguntes i pot experimentar sentiments contradictoris, atès que ha de prendre una decisió molt complexa. És fàcil en aquestes circumstàncies que la dona consulti o comparteixi amb la infermera els seus dubtes i temors. Per tant és competència de la infermera ajudar la dona a clarificar els seus valors personals, a analitzar els possibles motius de la IG i a reflexionar sobre els avantatges i inconvenients de la seva decisió. I, naturalment, també cal orientar-la dels passos que cal seguir en funció de la seva decisió. És molt important que la infermera actui des de la neutralitat moral, és a dir, sense voler imposar a la dona les seves creences, tant si la infermera personalment està d'acord amb la decisió de la dona com si no hi està. Si aquesta decisió es mou dins dels paràmetres legals caldrà que sigui respectada.

¹ De la mateixa manera que ho fa el Consell Internacional d'Infermeres (CII), en aquest document, quan es fa referència a la "infermera", cal entendre que s'al·ludeix a professionals d'ambdós sexes. També quan parlem d'infermera es refereix especialment a la llevadora.

- **Tenir cura amb globalitat de la dona:** és molt important tractar amb globalitat la dona durant el procés de finalització de la gestació. La infermera ha de tenir-ne cura tenint en compte totes les dimensions, i d'una manera especial la dimensió afectiva. Quan una dona pren la decisió de posar fi al seu embaràs, sigui quina sigui la causa, generalment, hi ha un important impacte emocional que s'ha de valorar i tenir en compte, ja que pot afectar el procés de dol i generar sentiments de culpabilitat. La infermera ha de planificar i dur a terme l'acompanyament a la dona, abans, durant i després de la IG. La valoració detallada de les necessitats i la manera com es veuen afectades per la IG permetrà elaborar i dur a terme un pla de cures individualitzat i concret en cada cas, identificant quin tipus de suport requereix en cada moment. Tanmateix, si hi ha parella i amb el consentiment de la dona, se l'ha d'incloure en el pla de cures donant-li suport i si és possible ja des de l'inici en la presa de la decisió.
- **Informació i confidencialitat:** durant tot el procés d'acompanyament la infermera ha de garantir que la dona rebi tota la informació necessària per a poder decidir lliurement, i només es farà extensiva aquesta informació a les persones que la dona autoritzi. Un altre aspecte molt important és vetllar pel respecte a la intimitat de la dona, i això suposa, entre d'altres coses, respectar la confidencialitat. Per tant, només compartirà la informació amb les persones vinculades si hi ha una autorització expressa de la dona. També s'haurà de valorar quina informació es transmet a la resta de l'equip assistencial, tenint en compte que qualsevol comunicació de la informació ha d'aportar un benefici real per a la dona.
- **Educar per la salut:** la decisió de posar fi a la gestació no sempre és deguda a situacions incontrolables i imprevisibles, per tant és responsabilitat de la infermera potenciar la prevenció d'embarassos no desitjats en els centres de planificació familiar, centres d'atenció primària, escoles, hospitals... mitjançant la informació i l'educació. La infermera haurà de donar amb molta sensibilitat tota la informació necessària per tractar d'evitar que es puguin repetir noves situacions d'interrupció de la gestació.

Cal recordar a les infermeres que per a desenvolupar correctament el seu rol davant de les dones que volen interrompre la gestació o ja ho han fet és imprescindible la pròpia formació, que inclou tant els coneixements sobre els aspectes tècnics, ètics i legals com l'autoconeixement i la capacitat d'introspecció per tal de poder tenir cura des del respecte als valors i les creences de la dona. Aquesta formació, naturalment, també és imprescindible per a la resta de professionals.

La interrupció de la gestació: algunes situacions que plantegen conflictes de valors

En la pràctica de la IG, la infermera pot viure diverses situacions de conflicte. Pot ser que hagi de participar en una IG que ella consideri al marge dels supòsits legals vigents o pot ser que tingui un conflicte ètic degut a la seva pròpia consciència moral. Quan una infermera es veu involucrada en una IG que vulnera la legalitat i/o atempta contra la seva moralitat, com hauria d'actuar?

Actuació en la interrupció de la gestació que planteja dificultats des de la legalitat

El més important és que, en les situacions que plantegin dificultats des de la legalitat, la infermera qüestionï la intervenció i intenti solucionar el problema d'una manera ràpida. Si la seva postura i els seus arguments no convencen, o són menystinguts, la infermera s'haurà de negar a col·laborar amb una pràctica suposadament il·legal. Si observa o sap que s'ha practicat una IG il·legal, el pas següent consistirà en buscar l'assessorament adequat, ja sigui a través del col·legi professional o bé per una altra via, per prendre responsablement la decisió de denunciar els fets.

Actuació en la interrupció de la gestació que atempta contra la consciència moral

La infermera personalment pot considerar que la IG és immoral o poc ètica. Si les creences fonamentals de la infermera xoquen frontalment amb l'actuació professional que se li demana que porti a terme, la infermera ha de saber que té dret a l'objecció de consciència. Així, es pot negar a participar en una IG però no negar l'assistència a la dona abans i després de la realització de la IG. Ara bé, aquest dret s'ha d'exercir amb responsabilitat, això vol dir que la infermera que fa objecció de consciència s'ha d'assegurar que es respecti el dret de la dona a rebre aquest tipus d'atenció, malgrat que ella no la pugui prestar.

És important assenyalar que la infermera que fa objecció de consciència en aquest supòsit ho ha de comunicar prèviament a la institució per tal que es garanteixi el dret de la dona a interrompre la gestació. També cal tenir present que l'objecció de consciència no és pertinent en una situació d'urgència vital.

No es pot oblidar que, en un estat de dret, les lleis s'han d'acceptar i respectar, per tant encara que la infermera no estigui d'acord personalment amb la formulació legal, com ja s'ha esmentat, ha d'assegurar el dret de la dona a rebre l'assistència correcta; si no haurà d'assumir les possibles conseqüències que se'n derivin. Això no vol dir que (si personalment hi està en desacord) pot emprendre els camins necessaris per impulsar els canvis legislatius que cregui oportuns.

Bibliografia

- Comitè Consultiu de Bioètica de Catalunya. *Informe sobre la interrupció de la gestació* [Internet]. Barcelona: Generalitat de Catalunya; 2008 [accés 22-04-06]. Disponible a:
<http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2161/intgest.pdf>
- Grup d'Opinió de l'Observatori de Bioètica i Dret. Document sobre la interrupció voluntària de l'embaràs. Barcelona: Observatori de Bioètica i Dret; 2008.
- Casado González, M.; Corcoy Bidasolo, M. (coords.). Document sobre l'Objecció de Consciència en Sanitat. Barcelona: Observatori de Bioètica i Dret; Parc científic de Barcelona; 2007.
- *Accès à un avortement sans risque et légal en Europe. Résolution 1607 de 16 d'avril de 2008.* [Internet]. Council of Europe. Assemblée parlementaire. [accés 22-04-09]. Disponible a:
<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta08/fres1607.htm>
- Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona. Codi d'ètica d'infermeria [Internet]. Barcelona: Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona; 1996 [accés 22-04-2009]. Disponible a:
<http://212.9.72.18/uploadsBO/Generica/Documents/CODI%20D'ÉTICA%20CAT.PDF>
- *Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre. Boletín Oficial del Estado, nº 281, (24-11-1995).*
- *Centros sanitarios acreditados y dictámenes preceptivos para la práctica legal de la interrupción voluntaria del embarazo. Real Decreto 2409/1986, de 21 de noviembre. Boletín Oficial del Estado, nº 281, (24-11-1986).*